

استدلال را اغلب در اندرزها شنیده‌ایم: «آیا می‌پسندید که دیگری با شما همان کاری را بکند که شما با او می‌کنید؟»

روند عملی این استدلال بدین منوال است که چون فرد فی‌نفسه بد بودن یک کار غیر اخلاقی را هنگامی که دیگران در مورد او انجام می‌دهند - یا با تصور آن - درک می‌کند، از اینرو خود، دیگر مرتکب آن عمل نمی‌شود.

بعد از بررسی استدلال فوق نیگل به سراغ این مسأله می‌رود که آیا درست و نادرست برای همگان یکسان است. او همانند فصل‌های دیگر اکثر نظرات مربوطه و ایرادهای وارد بر آنها را بزبانی ساده و بسرعت مطرح می‌نماید.

فصل هشتم، تحت عنوان عدالت، با این سؤال آغاز می‌شود که آیا غیر منصفانه است بعضی انسانها در ناز و نعمت متولد شوند و بعضی دیگر در فقر؟ اگر منصفانه نیست آیا لازم است که در مورد آن دست به کاری بزنیم؟ نابرابریهای موجود چقدر نامطلوبند؟ آیا حکومت‌ها باید قدرتشان را در جهت کاستن نابرابریهای از این قبیل - که قربانیانشان مسئول بروز آنها نیستند - بکار گیرند؟ بدین ترتیب در ادامه بحث به انواع نابرابریها و نحوه مبارزه با آن و مسئولیتی که حکومت‌ها در این مورد دارند پرداخته می‌شود. در مورد نابرابریها سؤالی که مورد بررسی قرار می‌گیرد اینست: کدامیک از عللی که سبب بروز نابرابریها می‌شوند ناروا هستند؟ و سؤالی که در مورد نحوه مبارزه با نابرابریها مورد بررسی قرار می‌گیرد این است: در مقابله با این نابرابریها کدام روشها درست‌اند؟

فصل نهم مربوط به مرگ است. آیا مرگ پایان کار است؟ اساساً چگونه می‌توان مرگ یا عدم خود را تصور نمود؟ چه دلایلی برای وجود حیات پس از مرگ وجود دارد و چه دلایلی بر علیه آن؟ آیا مرگ دهشتناک است؟

یا اینکه می‌تواند چیز خوبی باشد؟ اینها سؤالاتی هستند که نویسنده - این بار البته بیشتر از دیدگاه خود - در این فصل مورد بررسی قرار داده‌است.

فصل ده که آخرین فصل کتاب است به معنای زندگی اختصاص می‌یابد سؤال اینست که هدف و دلیل زندگی مان درکل چیست؟ آیا معنای زندگی را از درون آن باید جستجو کرد یا از بیرون نیز می‌توان برای آن هدف یا دلیلی جست؟ نظریات و مسائلی که در این زمینه وجود دارد به‌همراه نظر نویسنده در این فصل بررسی می‌شود.

یک ارزیابی بسیار کوتاه:

نیگل در این اثر مسائل فلسفی را بدون استفاده از واژه‌های تخصصی و بعضاً گمراه‌کننده، و بدون بردن اسمی از صاحب نظریات با طرح مثال‌های ساده و روزمره زندگی بخوبی توضیح می‌دهد. این روش او مانع آن می‌شود که خواننده در مواجهه با این متن فلسفی مرعوب یا سردرگم شود.

علی‌رغم آنچه که نویسنده متواضعانه در مقدمه کتاب اظهار می‌دارد، این کتاب حاوی مطالب بسیار جدیدی - حداقل برای دانشجویان فلسفه دانشگاههای ما - می‌باشد بطوریکه بجزرات می‌توان گفت که در زبان فارسی چنین کتابی که همه خصوصیات فوق را داشته باشد وجود ندارد.

لازم به یادآوریست که ترجمه این کتاب قرار است بزودی با ویراستاری و توضیحات استاد محترم جناب آقای مصطفی ملکیان به چاپ برسد.

پانوشته‌ها:

(۱) این کنفرانس تحت عنوان کندوکاو فلسفی برای

کودکان در برزیل برگزار شد.

2. dualism
3. physicalism
4. determinism
5. Right and Wrong

فردوسی

به مناسبت بزرگداشت ۲۵ اردیبهشت روز فردوسی شاعر حماسه‌سرا و حافظ گنجینه و کیان زبان و ملیت ایران، مراسمی در این روز در دانشکده علوم دانشگاه فردوسی مشهد برگزار شد.

در این مراسم پس از قرائت قرآن گریم و اعلام برنامه، نخست دکتر مشکوة‌الدینی رئیس دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه فردوسی و سپس آقای دکتر جلیلی مدیرعامل مرکز خراسان‌شناسی ضمن سخنان کوتاهی دربارۀ این مراسم، به حضار خیرمقدم گفتند. سپس پیام مشترک «مرکز خراسان‌شناسی» و «دانشکده ادبیات و علوم انسانی دکتر شریعتی» قرائت شد.

در بخشی از این پیام آمده است: نام فردوسی حماسه‌پرداز بزرگ ملی، استوارترین رشته پیوند ملیتهای ایرانی در سراسر گیتی و حماسه سترگش از عناصر و عوامل عمده فرهنگی در تمدن جهانی است. او به نظم‌آورنده داستانهایی است که جلوه‌گاه مظاهر فرهنگی و تجسم‌بخش آرزوها و نیازهای ستم‌دیدگان تاریخ در طول زمانهاست. درست است که شاهنامه یک منظومه رزمی مایه گرفته از داستانهای کهن قوم ایرانی است، اما این داستانها نه صبغه نژادی دارند و نه تعلق سرزمینی بلکه جلوه‌گاه اندیشه‌های والای انسانی و نمایشگاه رفتاری انسانهای برتر است. در یک سخن، سترگ مرد خراسانی از پشتوانه‌های عمده تمدن جهانی و از افتخارات بزرگ اقوام ایرانی است. بزرگداشت او و اختصاص دادن روزی به این منظور، تلاشی است عاشقانه در جهت تقویت فرهنگ ملی و شناساندن جلوه‌های مختلف مادی و معنوی آن. این تلاش هم می‌تواند ما را با خویشتن بیشتر آشنا کند و هم وسیله‌ای برای رسیدن دقیقتر و سریعتر به بازشناخت معنویت اسلامی و کوشش در بهتر شناساندن جلوه‌های مختلف فرهنگ ملی باشد تا همگان را در توانایی‌های خویش آگاهی دهد که به نیروهای عاطفی و معنوی خود تکیه کند و از این راه درخت بارمند معنویت و اخلاق اسلامی را بر همه جهان سایه گستر گرداند.

انجام هر صفحه ۵۳

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات
رتال جامع علوم انسانی

What Does
It All Mean?

مقدمه چینی‌هایی درباره‌اش شده است، و همچنین بخش خیرات در این روز به جای شب جمعه که میان مردم ما معمول است.

در این جا می‌خواهم به موردی اشاره کنم که هر چند از نظر نگارنده به عنوان یک بده بستان ادبی ایراد چندانی به آن وارد نیست، اما از نظر دوستی و «لوطی‌گری» در عالم نویسنده‌گی می‌بایست آن را در نظر گرفت.

قبل از هر چیز خواننده را ارجاع می‌دهم به داستان کوتاه «گزارش ناتمام» اثر محمدرضا گودرزی (نگارنده) در ماهنامه دوران شماره ۱۱ اردیبهشت ۱۳۷۵. به اعتقاد نگارنده؛ کاتب برای خلق یکی از درون‌مایه‌های رمان خود و شخصیت مجید از این داستان بهره گرفته است بی آن که در متن رمان خود از این بهره‌گیری مستقیماً نامی ببرد. (مگر در آثار فرامردن و همین رمان، از شخصیت‌های واقعی با نام اصلی‌شان در متن نام برده نمی‌شود؟ و از خود محمدرضا کاتب با نام واقعی در صفحه ۲۷۶ یاد نشده است؟) کاتب می‌توانست در رمان خود حداقل اشاره کند که این شخصیت و یا فکر خلق این شخصیت را از داستان نویسنده‌ای دیگر وام گرفته است. برای آنها که به این داستان دسترسی ندارند می‌گویم: محور داستان گزارش ناتمام پیدا شدن یک جسد در جاده‌ای خارج از شهر است (در رمان هیس اتوبان) شاخصه این جسد کت چهارخانه‌ای است که به تن دارد و عامل نزدیک شدن راوی به آن هم به خاطر تنهایی و غربتی است که کت چهارخانه نمایانگر آن است. داستان گزارش ناتمام به گونه‌ای پایان می‌یابد که راوی و فرد متوفی و افسر بازجو در فعل و انفعالی ذهنی، با هم یکی می‌شوند و تمایزشان از یکدیگر دشوار می‌شود. (در رمان هیس هم این فعل و انفعال میان راوی و مجید صورت می‌گیرد) در

جیب جنازه داستان گزارش ناتمام یک عکس و چند قطعه گوش ماهی و سنگ‌های رنگی پیدا می‌شود که مبنایی می‌شود تا بتوان اندکی به گرایشات و علایق او پی برد (کاری که در رمان هیس به عهده دفترچه یادداشت جیب فرد متوفی گذارده شده است) در داستان گزارش ناتمام آمده است که راوی - متوفی «قلم به دست» بوده است. در رمان هیس هم همین اصطلاح عیناً تکرار شده است (صفحه ۱۶۸) (البته در داستان گزارش ناتمام قلم به دست بودن راوی اشاره به نقاش بودن او دارد و با واژه قلم برخوردی ایهام‌آمیز شده است) به هر رو حتی اگر بپذیریم که در متون فرامردن بخش‌هایی از متون دیگر عیناً درج می‌شوند، اما تمایز این بخش‌ها از متن اصلی به آشکارگی بیان می‌شود و نویسنده آن بخش را از متن خود متمایز می‌سازد، کاری که دوست گرامی‌مان محمدرضا کاتب نکرده است. لازم است این را هم اضافه کنم که آقای کاتب خود نیز در ماهنامه دوران داستان چاپ می‌کرد و نمی‌توان از او پذیرفت که داستان گزارش ناتمام به قلم نگارنده را با توجه به موارد مشابهی که ذکر شد، اصلاً ندیده و یا نخوانده است.

البته نفس عمل کاتب، اشاره به این دارد که داستان گزارش ناتمام تأثیری خاص بر ذهن ایشان داشته است و همین تأثیر ماندگار عاملی شده است که او از این درونمایه بهره بگیرد. با این تفصیل باید از توجه و لطف او به داستان ذکر شده تشکر کرد. در کل شهامت کاتب را به خاطر نگارش رمان هیس با این ساخت جدید باید ستود و امیدوار بود که در کارهای آتی بر کاستی‌هایش چیره شود. همین تلاش شکلی او نشان از آن دارد که به عنصر زیباشناختی اثرش بهای لازم را داده است و می‌توان به تحولات آتی او امیدوارتر بود.

فردوسی

ادامه صفحه ۳۷

این مراسم همچنین نماینده سپاس ما به آستان شکوهمند حکیم برگزیده‌ای است که کلامش حلاوت‌بخش دل‌های مشتاقان و نامش نمایانگر شخصیت ملی و معنویت اسلامی است و حماسه ارجمندش ستون اصلی کاخ زبان و ادبیات فارسی بلکه یادگار گرانبهای اقوام ایرانی در سراسر عالم است. در بخش‌های بعدی دکتر راشد و دکتر محمد تقوی به ترتیب درباره شاهنامه و شخصیت فردوسی به ایراد سخنرانی پرداختند.

معرفی کتاب «اختیارات شاهنامه» به تصمیم مشترک دکتر فشارکی و مهندس جیحونی پایان دهند مراسم کرامیداشت فردوسی شاعر ملی ما بود. همچنین در محل آرامگاه فردوسی در شهر طوس مراسم تقالی، شعرخوانی و حماسه‌سرایی برگزار شد و دکتر جابر عناصری به سخنرانی پرداخت.

بزرگداشت حکیم عمر خیام

ادامه صفحه ۲۱

حکیم عمر خیام نمایشگاه عکسی از آثار برجسته عکاسان جوان نیشابور و نمایشگاه کتاب با چهار هزار عنوان روز پنج شنبه در فرهنگسرای سیمرخ نیشابور افتتاح شد.

در نمایشگاه عکس ۲۰ تابلو با موضوعات معماری، جاذبه‌های فرهنگی و توریستی شهر نیشابور به نمایش عموم گذاشته شده است.

در این نمایشگاه کتاب که به همت وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی برپا شده است، کتاب‌ها با تخفیف ویژه در اختیار علاقمندان قرار می‌گیرد.

همچنین دکتر جعفر آقایانی چاووشی، دکتر پرویز اذکایی، دکتر فریدون جنیدی و... درباره شخصیت و آثار خیام سخنرانی کردند.

در روز سوم دکتر ساسان سپینتا، دکتر رامنا کریشنا، دکتر ایمیلیا کالو و لبارتا و تنی چند از اساتید و خیام‌شناسان به بحث و تبادل نظر پیرامون شخصیت و آثار حکیم عمر خیام پرداختند.

در مراسم اختتامیه مهندس مظفری فرماندار نیشابور و رییس اجرایی کنگره، طی سخنانی برگزاری این کنگره را فرصت مناسبی برای شناخت هرچه بیشتر خیام به جهانیان دانست.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات
پرتال جامع علوم انسانی

